

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvargregeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet SOU 2021:2 Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap

Ert diarienummer Ju2021/00115

Förvaltningsrätten har utöver de synpunkter som redovisas nedan och utifrån de aspekter domstolen har att beakta inget att erinra mot förslaget.

Vilken tidpunkt som är avgörande för när kunskapskrav inträder

Vad gäller anmälan om svenskt medborgarskap föreslår utredningen att kunskaper i svenska och samhällskunskap ska kunna visas vid beslutstidpunkten. Av den praxis som finns på området, och som anges på s. 161 i utredningen, är det förutsättningarna vid prövningstidpunkten som är avgörande vid en ansökan om svenskt medborgarskap. Alltså inte, så som anges i utredningen, förutsättningarna vid tidpunkten för beslutet.

Valet av tidpunkt får betydelse dels för vilka krav som kan ställas för svenskt medborgarskap, dels när i tiden dessa förutsättningar ska vara uppfyllda.

Förvaltningsrätten önskar därför ett förtydligande avseende vilken tidpunkt som ska vara avgörande för såväl när kunskapskravet infaller, som när detta krav ska vara uppfyllt.

En ordning där beslutstidpunkten (eller prövningstidpunkten) är avgörande för vilka krav som ska ställas medför även en viss komplexitet i jämförelse med en ordning där tidpunkten för anmälan är avgörande. Den nuvarande ordningen innebär, vad gäller såväl anmälan som ansökan, att den enskilde vid tidpunkten för anmälan/ansökan är medveten om vilka villkor som ska vara uppfyllda för att beviljas ett svenskt medborgarskap. Genom den föreslagna ordningen kan, i fråga om anmälan om svenskt medborgarskap, Migrationsverkets handläggningstid bli avgörande för vilka villkor som ställs för medborgarskap. Detta skulle kunna innebära att två personer som lämnar sin anmälan vid samma tidpunkt och som i övrigt har identiska förutsättningar, kan komma att träffas av olika krav beroende på handläggningstiden hos Migrationsverket. Eftersom kravet kan inträda då

ärendet bereds hos Migrationsverket kan det även krävas kompletteringar, vilket innebär att handlägningsprocessen försvåras och förlängs. Detta noteras även av utredningen men anses vara en oundviklig konsekvens. Det är inte tydligt angivet varför den föreslagna ordningen är oundviklig.

Dispens

I utredningen föreslås att dispens från kunskapskraven ska ges den som på grund av särskilda skäl inte rimligen kan förväntas visa sådana kunskaper.

Det krävs enligt förvaltningsrätten ytterligare vägledning för den bedömning som Migrationsverket och domstolen ska göra i denna del. Bl.a. krävs ytterligare vägledning i fråga om vilka förhållanden som kan vara dispensgrundande. Som exempel anges i utredningen funktionsnedsättningar, men det framgår inte av vilken art eller grad, vilket underlag som krävs för att visa funktionsnedsättning eller vilken utredning som ska ligga till grund för bedömningen. I utredningen anges även att den som inte kan läsa och skriva på sitt eget språk skulle kunna falla in under begreppet andra personliga förhållanden. Det är dock oklart vilka andra personliga förhållanden som kan utgöra grund för dispens.

Dispens ska enligt utredningens förslag även kunna meddelas från delar av provet. Den som bedöms kunna visa kunskap med hjälp av stöd och anpassning ska dock inte omfattas av reglerna om dispens.

Hur provet utformas och vilka anpassningar som är möjliga påverkar vad som rimligen kan krävas av en individ med särskilda behov. I 7 § förslag till förordning om medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap anges att den som på grund av en funktionsnedsättning eller andra personliga förhållanden kan visa att denne har behov av anpassning av medborgarskapsprovet ska kunna medges anpassning av provet efter ansökan. En ansökan om anpassning ska ges in till Universitets- och högskolerådet i samband med anmälan till provet. Beslut om anpassning fattas av det universitet eller den högskola där provdeltagaren ska genomföra medborgarskapsprovet. Enligt förslaget kan beslut enligt 7 § inte överklagas. Ansökningsavgiften ska inte heller återbetalas trots att anpassning inte medges. Om man inte beviljas anpassning, och upplever att man av detta skäl inte kan genomföra hela eller delar av provet, är man hänvisad till att söka dispens från kunskapskravet vid en anmälan eller ansökan om medborgarskap.

Eftersom den som bedöms kunna visa kunskap med hjälp av stöd och anpassning inte ska omfattas av reglerna om dispens, blir bedömningen av när dispens ska meddelas beroende av vilka typer av anpassningar som den enskilde kan få tillgång till via det aktuella universitetet eller högskolan. Detta kan innebära svårigheter när det gäller att bedöma vad som rimligen kan krävas av en person med en viss funktionsnedsättning, om denne visserligen har förmåga att uppvisa vissa kunskaper men inte kan göra detta på sedvanligt vis. Det måste också särskilt beaktas att den

som kan bli aktuell för dispens eller särskilda anpassningar ofta tillhör en sådan kategori av personer som har svårigheter när det gäller att tillvarata sina egna intressen. Det är mot denna bakgrund av vikt att bestämmelserna är möjliga att överblicka och inte är onödigt komplicerade.

Den som visar godkänt betyg i svenska, svenska som andraspråk respektive samhällskunskap från grundsärskolans årskurs 9, eller en kurs i gymnasiesärskolan, bedöms ha uppfyllt kunskapskravet. Grundsärskolan och gymnasiesärskolan är öppna för elever med en utvecklingsstörning och som inte bedöms kunna nå skolans kunskapskrav. Betyg ges i betygsskalan A-E och för den som inte når betyget E sätts inget betyg. Det bör förtydligas om de elever som är inskrivna i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan men som inte erhåller betyg, ska medges dispens från kunskapskravet.

Övriga synpunkter

I den föreslagna lagtexten formuleras dispensgrunden som *den som på grund av särskilda skäl inte rimligen kan förväntas visa sådana kunskaper*. Formuleringen innehåller två på varandra följande rekvisit, vilka enligt förvaltningsrättens mening kan ges olika värden och innebörd. Det kan finnas skäl att överväga hur lagrummet ska formuleras.

I lagförslaget 12 § förekommer begreppet särskilda skäl på två ställen, men med olika innebörd, vilket kan göra paragrafen otydlig och svårtolkad.

Vad gäller överklagandehänvisningen i 18 § förslag till förordning om medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap bör **för** överklagande användas istället för **vid** överklagande.

Slutligen vill förvaltningsrätten påpeka att den statistik över antalet mål om medborgarskap hos Migrationsdomstolen i Malmö som refereras i utredningen är inaktuell. Antalet inkomna medborgarskapsmål år 2020 uppgick till 2 567 st. Härutöver handlägger domstolen ett mycket stort antal mål om begäran enligt 12 § förvaltningslagen om att ärende ska avgöras. För år 2020 uppgick dessa till 33 067 inkomna mål, varav en majoritet är hänförliga till Migrationsverkets handläggning av ärenden om svenskt medborgarskap. För en närmare prognos beträffande antalet mål som beräknas inkomma under innevarande år hänvisas till Migrationsverket.

Beredning och beslut

Detta remissyttrande har beslutats av rådmannen Cecilia Hanö och förvaltningsrättsfiskalen Klara Nordin (föredragande). I handläggningen har även chefsrådmannen Åsa Holmgren deltagit.

Cecilia Hanö

Klara Nordin